

Τα αλυσιδωτά γεγονότα, που ακολούθησαν την επίθεση του Φος στο δυτικό μέτωπο, έφεραν τη μεγάλη ανατροπή. Από τις 11 Νοεμβρίου 1918, οπότε ίσχυσε η ανακωχή, ώσπου να ηρεμήσουν τα πράγματα και να μπορέσουν οι εμπόλεμοι να καθίσουν γύρω από το τραπέζι των διαπραγματεύσεων, πέρασαν εβδομήντα μέρες. Το συνέδριο των Βερσαλλιών ξεκίνησε στις 18 Ιανουαρίου 1919. Με πρόταση του προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών, Γούντρο Ουίλσον, πρόεδρος ανέλαβε ο πρωθυπουργός της Γαλλίας, Κλεμανσό. Τον περιέβαλαν ο πρόεδρος των ΗΠΑ, ο πρωθυπουργός της Βρετανίας, Λούδ Τζορτζ, και ο πρωθυπουργός της Ιταλίας, Βιτόριο Εμανουέλε Ορλάντο (Orlando). Αποφάσιζαν για τα πάντα και αποκλήθηκαν «το συμβούλιο των τεσσάρων».

Στις 7 Μαΐου 1919, οι νικητές κοινοποίησαν τις γραπτές αποφάσεις τους. Τρεις βδομάδες αργότερα (29 του μήνα), οι Γερμανοί υπέβαλαν τις αντιπροτάσεις τους. Απορρίφθηκαν (16 Ιουνίου). Με οργή κι οδύνη, το γερμανικό κοινοβούλιο αναγκάστηκε να υποκύψει (28 Ιουνίου). Η υπογραφή της συνθήκης έγινε με σεμνή τελετή στις αίθουσες των Βερσαλλιών (29 Ιουνίου 1919). Ήταν ένα κείμενο βίας και ταπείνωσης που ουσιαστικά ένα και μόνο αποτέλεσμα είχε: Να τονώσει τη γερμανική λύσσα για ρεβάνς που λίπανε το έδαφος για να φυτρώσει και να ανθίσει ο ναζισμός.

Η Γερμανία αφοπλίστηκε κι έχασε όλες τις αποικίες της. Η Γαλλία πήρε την Αλσατία και τη Λορένη. Βέλγιο και Ολλανδία μοιράστηκαν τη Ρηνανία. Η Βοημία, η Σουδητία (το ΒΔ τμήμα της Βοημίας και Σιλεσίας στη σημερινή Τσεχία) και η Μοραβία πέρασαν στην Τσεχοσλοβακία που γεννήθηκε τότε. Εδάφη πήρε και η Πολωνία. Για τη νικημένη Γερμανία επιφυλάσσονταν κι άλλα: Της πήραν ολόκληρο τον εμπορικό στόλο, τεράστιες ποσότητες ορυκτών, μεγάλους αριθμούς ζώων. Ήταν εκδίκηση, μια συνειδητή προσπάθεια ταπείνωσης, που γέννησε το γερμανικό αίσθημα για τη ρεβάνς. Παιδί της ήταν ο Αδόλφος Χίτλερ.

Η Αυστροουγγαρία απλωνόταν σε 675.000 τετραγωνικά χμ. (η σημερινή Ελλάδα έχει έκταση 131.957 τ. χμ.) με πληθυσμό 48.000.000 κατοίκους, όταν, στις 28 Ιουλίου 1914, ξεκίνησε ο πόλεμος. Στη λήξη του, από αυτήν έμεινε η οικονομικά αφανισμένη δημοκρατία της Αυστρίας, η Γερμανική Αυστρία όπως αποκλήθηκε: Η γη που κατείχαν τα αρχιδουκάτα Σάλτσμπουργκ, Φοράλμπεργκ, Στυρία και Βόρειο Τιρόλο, μόλις 83.800 τετραγωνικά χιλιόμετρα, με 6.400.000 κατοίκους.

Υπήρχε και το θέμα των επανορθώσεων. Το ανέλαβε ο Τσαρλς Γκείς Ντόουζ (1865 - 1951), ένας πολύ καλός Αμερικανός οικονομολόγος. Στα 1921, υπέβαλε στα ενδιαφερόμενα κράτη το σχέδιό του. Το «Σχέδιο Ντόουζ», όπως ονομάστηκε, συζητήθηκε αρκετά, ώσπου να μπει

σε εφαρμογή, το 1924. Ως τότε, πολλά είχαν γίνει.

Για την ώρα, οι εταίροι σχεδίαζαν την ίδρυση της Κοινωνίας των Εθνών (ΚτΕ). Εγκαινιάστηκε πανηγυρικά στις 16 Ιανουαρίου 1920. Οι λογαριασμοί με την Αυστρία των Αψβούργων έκλεισαν με τις συνθήκες του Σεν Ζερμέν (10 Σεπτεμβρίου 1919) και του Τριανόν (4 Ιουνίου 1920). Η συνθήκη με τη Βουλγαρία υπογράφηκε στο Νεϊγι (27 Νοεμβρίου 1919) και με την Τουρκία στο Σαν Ρέμο (26 Απριλίου 1920).

Οι Ηνωμένες Πολιτείες προέκυψαν παγκόσμια οικονομική δύναμη με μοχλό τον αποικιακό εμπορικό επεκτατισμό που οδηγούσε με μαθηματική ακρίβεια στο κραχ του 1929. Η Βρετανία βρέθηκε δεμένη στο αμερικανικό άρμα αλλά και παντοδύναμη αποικιακή θαλασσοκράτειρα αυτοκρατορία. Η Γαλλία έφτασε τα σύνορά της ως τον Ρήνο, εκπληρώνοντας τους αλυτρωτικούς της πόθους, κι απέκτησε μεγάλη επιρροή στα πράγματα ως θεματοφύλακας της ειρήνης στην Ευρώπη.

Στην Αφρική δούλεψαν οι χάρακες και οι διαβήτες και η ήπειρος μοιράστηκε ανάμεσα στη Γαλλία και τη Βρετανία που όμως τουμπάρισε τον εταίρο της στη μοιρασιά της Μέσης Ανατολής. Έτσι κι αλλιώς, η Γαλλία είχε μετατραπεί σε μια τεράστια αποικιακή δύναμη. Και η Ιταλία δεν είχε παράπονο: Οι περιοχές του Τιρόλο, της Τεργέστης, της Ιστρίας, της Ζάρας, ακόμα και το Φιούμε και κάποια νησιά της Αδριατικής της ανήκαν. Ανάμεσά τους κι εκείνη η Σασόνα, η πρώην ελληνική και μετέπειτα αλβανική. Προκειμένου να μπει στον πόλεμο, είχε πάρει την εντολή της προστασίας στην Αλβανία (1915). Θα έφθανε στην ιταλοαλβανική αμυντική συνθήκη του 1927.

Η μεταπολίτευση στη Γερμανία

Η παραίτηση του στρατηγού Λούντεντορφ, μετά την αποτυχία της αντεπίθεσης στο δυτικό μέτωπο, έγινε αποδεκτή από τον κάιζερ στις 27 Οκτωβρίου 1918. Την επομένη, 28 του μήνα, ο ναύαρχος Ρέινχαρτ Σέερ θέλησε να δοκιμάσει τις δυνάμεις του στη θάλασσα. Το γερμανικό πολεμικό ναυτικό βρισκόταν στο Βιλελμσχάφεν της Κάτω Σαξονίας. Διατάχτηκε να βγει στ' ανοιχτά για να συγκρουστεί με τον βρετανικό στόλο. Οι ναύτες αρνήθηκαν και στασίασαν. Ο στόλος μεταφέρθηκε στο Κίελο (3 Νοεμβρίου του 1918). Με πρόσφατη την

επικράτηση της επανάστασης των μπολσεβίκων στη Ρωσία, τα πνεύματα ήταν ξαναμμένα. Τα αντιπολεμικά συνθήματα έβρισκαν πρόσφορο έδαφος να ριζώσουν.

Οι ναύτες βγήκαν στη στεριά και κήρυξαν επανάσταση μαζί με τους εργάτες του λιμανιού. Στις επόμενες μέρες, η επανάσταση απλώθηκε σε όλα τα μεγάλα λιμάνια, ενώ ο στρατός στο δυτικό μέτωπο διατασσόταν να υποχωρήσει (5 του μήνα).

Στις 7, εξεγέρθηκαν το Ανόβερο και το Μόναχο, πρωτεύουσα του κρατιδίου της Βαυαρίας. Στους επαναστάτες προσχώρησαν και οι στρατιώτες. Ο από το 1913 βασιλιάς της Βαυαρίας, Λουδοβίκος Γ' (1845 - 1921), δραπέτευσε για να μην ξαναγυρίσει. Στις 8, στη Βαϊμάρη, ανακήρυξαν τη δημοκρατία. Στις 9, εργάτες και στρατιώτες επαναστάτησαν στο Βερολίνο και κατέλυσαν την εξουσία.

Ο Γουλιέλμος προθυμοποιήθηκε να παραιτηθεί από αυτοκράτορας της Γερμανίας και να διατηρήσει τον τίτλο του βασιλιά της Πρωσίας. Δεν ήταν ώρα για διαπραγματεύσεις. Νύχτα, το έσκασε στην Ολλανδία, ενώ από το μεσημέρι ο αρχηγός της σοσιαλιστικής πλειοψηφίας, Φίλιππος Σάιντεμαν (Scheidemann, 1863 - 1939), είχε δηλώσει πως ολόκληρη η Γερμανία ήταν πια δημοκρατία. Την ίδια μέρα, μια κυβέρνηση «επιτρόπων του λαού» κατά το ρωσικό πρότυπο ανέλαβε την εξουσία με πρωθυπουργό τον Σάιντεμαν και προσωρινό πρόεδρο της δημοκρατίας τον σοσιαλιστή Φρειδερίκο Έμπερτ (Ebert, 1871 – 1925). Στις 11, υπογράφηκε η ανακωχή. Την ίδια μέρα, ο Κάιζερ Γουλιέλμος Β' παραιτήθηκε, ενώ βρισκόταν στην Ολλανδία. Πρόεδρος, πρωθυπουργός και ηγεσία των ενόπλων δυνάμεων εργάζονταν για την εγκαθίδρυση αστικής δημοκρατίας. Το συμβούλιο των επιτρόπων του λαού, για τη δημιουργία κομμουνιστικού κράτους. Ως τα τέλη Δεκεμβρίου, τα συμβούλια εργατών και στρατιωτών είχαν χάσει κάθε εξουσία.

Μαρξιστής και αντιμιλιταριστής όπως και ο διάσημος πατέρας του, Γουλιέλμος, ο Κάρολος Λίμπκνεχτ (Liebknecht, 1870 – 1919), αν και βουλευτής, βρισκόταν στη φυλακή όταν ξέσπασε η επίθεση του Φος στο δυτικό μέτωπο. Στη φυλακή βρισκόταν και η Ρόζα Λούξεμπουργκ (Luxembourg, επίσης 1870 – 1919). Οι δυο τους, από το 1915, είχαν ιδρύσει τη μαρξιστική επαναστατική ομάδα «Σπάρτακος». Τον Οκτώβριο του 1918, αμνηστεύτηκαν. Πολέμησαν εναντίον του συμβουλίου των επιτρόπων του λαού, καθώς πίστευαν ότι εργαζόταν για την αστική δημοκρατία. Τα γεγονότα τους δικαίωσαν. Οι «σπαρτακιστές» εξελίχθηκαν σε σοβαρή επαναστατική δύναμη με το Ανεξάρτητο Σοσιαλιστικό Κόμμα και τα αριστερά εργατικά σωματεία να συντάσσονται στο πλάι τους.

Η επανάσταση των Σπαρτακιστών ξέσπασε στις 6 Ιανουαρίου 1919. Οι επαναστάτες έγιναν κύριοι του Βερολίνου. Οι Έμπερτ και Σάιντεμαν σκέπτονταν ήδη την αποχώρησή τους από την πόλη, όταν ο σοσιαλδημοκράτης υπουργός Άμυνας, Γουστάβος Νόσκε, κατόρθωσε να συγκεντρώσει αυτοκρατορικά στρατεύματα και να τα ρίξει εναντίον των επαναστατών.

Ο στρατάρχης Παύλος Χίντεμπουργκ είχε επιβλέψει προσωπικά στην απαγκίστρωση του γερμανικού στρατού από το δυτικό μέτωπο. Μπήκε επικεφαλής της αντεπανάστασης. Το Βερολίνο μετατράπηκε σε πεδίο μάχης. Ως τις 11 του μήνα, η επανάσταση είχε πνιγεί στο αίμα. Ο Λίμπκνεχτ και η Λούξεμπουργκ πρόλαβαν να κρυφτούν. Στις 15, τους ανακάλυψαν. Η κυβέρνηση διέταξε τη μεταγωγή τους στις φυλακές. Στη διαδρομή, τους δολοφόνησαν. Το πτώμα του Καρόλου Λίμπκνεχτ βρέθηκε σ' ένα νεκροτομείο με την ένδειξη «άγνωστος». Της Ρόζας Λούξεμπουργκ, ρίχτηκε σε μια διώρυγα. Βρέθηκε ένα μήνα αργότερα.

Όσο να κατασταλεί στο Βερολίνο, η επανάσταση επικρατούσε στη Βαϊμάρη, τη Βαυαρία και τη Σαξονία. Ο στρατός στράφηκε εναντίον τους. Οι πολύνεκρες μάχες συνεχίστηκαν μήνες. Στις 7 Απριλίου, κατέρρευσε το τελευταίο συμβούλιο των επιτρόπων του λαού στη Βαϊμάρη. Εκεί, η γερμανική εθνοσυνέλευση ψήφισε (31 Ιουλίου 1919) το περιλάλητο «σύνταγμα της Βαϊμάρης», το πρώτο σύνταγμα της δημοκρατίας της Γερμανίας. Τον ίδιο μήνα, ο στρατάρχης Χίντεμπουργκ αποστρατεύτηκε αποφασισμένος να ζήσει ήσυχα την υπόλοιπη ζωή του στο Ανόβερο. Από τον προηγούμενο μήνα, ο Σάιντεμαν είχε παραιτηθεί, διαμαρτυρόμενος για το περιεχόμενο της συνθήκης των Βερσαλλιών.

Στις 13 Μαρτίου 1920, ο μοναρχικός Βόλφγκανγκ Καπ (Kapp, 1852 – 1922), σε συνεννόηση με αυτοκρατορικούς αξιωματικούς, προχώρησε σε πραξικόπημα με σκοπό την επαναφορά της βασιλείας. Το πραξικόπημα επικράτησε και η κυβέρνηση Έμπερτ έφυγε στη Δρέσδη. Το σωματείο των σιδηροδρομικών ήταν που αποφάσισε να δράσει. Μεσημέρι της 13^{ης}

του μήνα, αντιπροσωπεία τους παρουσιάστηκε στον Καπ και του ανακοίνωσε πως αν, ως το μεσημέρι της επομένης (14 του μήνα) δεν παρέδιδε την εξουσία, θα είχε να κάνει μαζί τους. Ο Καπ τους έδιωξε.

Η πανσιδηροδρομική απεργία που ξέσπασε την άλλη μέρα, συνοδεύτηκε από γενική απεργία που όμοιά της ποτέ ως τότε δεν είχε γνωρίσει ο κόσμος. Με τους απεργούς να οπλίζονται και να παίρνουν θέσεις μάχης. Στις 17, το πραξικόπημα κατέρρευσε. Οι πραξικοπηματίες κρύφτηκαν. Ανάμεσά τους και κάποιος Αδόλφος Χίτλερ. Σύντομα ο κόσμος θα μάθαινε γι' αυτόν. Ο αρχιπραξικοπηματίας Βόλφγκανγκ Καπ το έσκασε στη Σουηδία. Θα ξαναγύριζε το 1922 για να δικαστεί. Πέθανε πριν να αρχίσει η δίκη. Την ίδια χρονιά, ο Έμπερτ εκλέχτηκε κανονικά πρόεδρος της δημοκρατίας της Γερμανίας.

Η αποσύνθεση της Αυστρίας

Στα 1916, τον αυτοκράτορα της Αυστροουγγαρίας, Φραγκίσκο Ιωσήφ, διαδέχτηκε ο Κάρολος Α' (1887 - 1922). Στα 1918, βλέποντας όλα γύρω του να καταρρέουν, ήταν ο μόνος που συνειδητοποίησε την κατάσταση. Στις 14 Οκτωβρίου του 1918, οι Τσέχοι υποτελείς κήρυξαν την ανεξαρτησία τους. Στη θέση που βρισκόταν, ήταν αδύνατο να τους αντιμετωπίσει. Στις 17 του μήνα, μετέτρεψε την Αυστροουγγρική αυτοκρατορία σε ομοσπονδιακό κράτος και διόρισε εθνικά συμβούλια. Οι Τσέχοι αρνήθηκαν να κουβεντιάσουν μαζί του και νομιμοποίησαν το ανεξάρτητο κράτος τους. Ήταν 28 Οκτωβρίου του 1918 και ήταν η ημέρα που έγιναν όλα μαζί. Στο Βιλελμσχάφεν, οι ναύτες του γερμανικού στόλου αρνήθηκαν να πολεμήσουν. Στην Ουγγαρία ξέσπασε εθνικοαπελευθερωτική επανάσταση, ενώ, στο μέτωπο της Ιταλίας, τα αυστροουγγρικά στρατεύματα δέχτηκαν την επίθεση της Αντάντ.

Στις 29 Οκτωβρίου, επαναστάτησαν οι Σλοβένοι κι οι Κροάτες. Στις 30, ξεσηκώθηκαν οι Γερμανοί, που ζούσαν κάτω από αυστριακή διοίκηση. Ο Κάρολος έσπευσε να δεχτεί ανακωχή στις 3 Νοεμβρίου, ημέρα που σημειωνόταν η επανάσταση του ναυτικού στο γερμανικό Κίελο. Όμως, τα γεγονότα τον παράσερναν. Στις 7 Νοεμβρίου, επαναστάτησαν και οι Πολωνοί. Οι καιροί δεν ανέχονταν πια τους αυτοκράτορες. Στις 12 Νοεμβρίου του 1918, επομένη της ανακωχής με την οποία έληξε ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος, ο Κάρολος υπέγραψε την παραίτησή του. Η Αυστρία ανακηρύχθηκε δημοκρατία.

Στις 21 Μαρτίου του 1919, η Ουγγαρία ανακηρύχτηκε σοσιαλιστική δημοκρατία. Τον Νοέμβριο του ίδιου χρόνου, τα επαναστατικά συμβούλια ανατράπηκαν και στη χώρα επιβλήθηκε δικτατορία. Ο Κάρολος προσπάθησε να ξαναπάρει τον θρόνο του αλλά απέτυχε. Πέθανε το 1922.

(τελευταία επεξεργασία, 8.5.2009)

